

DISSERTATIONEM INAUGURALEM MEDICAM
 DE
CAUTELIS
 CIRCA
 THEORIAM ET CURATIONEM
HAEMORRHAGIARVM
 OBSERVANDIS

CONSENSU GRATIOSAE FACULTATIS MEDICAE
PRAESIDE
 VIRO ILLUSTRIS, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
 DOMINO

D. ANDREA ELIA BÜCHNERO

SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,
 POTENTISSIMO PRUSSIAE REGI A CONSILIIS INTIMIS,
 MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATURALIS PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
 IMPERIALIS ACADEM. NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDE
 ET COMITE PALAT. CAESAREO,

PRO GRADV DOCTORIS

D. XXX. APRIL. A. S. R. 1831.
 IN REGIA FRIDERICIANA

PVBLICE DEFENDET
 AVCTOR

IOANN. CHRISTIANVS CORVINVS
 PRITZVALCKO-PRIGNIT. MARCHICVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
 TYPIS IOANNIS CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.



DISSERTATIONEM INAVGURALEM MEDICAM
 DE
CAUTELIS
 CIRCA
 THEORIAM ET CURATIONEM
HAEMORRHOIDARVM

CONSENSU GRATIOSAE FACULTATIS MEDICAE
 P R A E S I D E
 VITO MELSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
 D O M I N O
D. ANDREA FILIA BUCHNERO
 SACRI ROMANI IMPERII NOBILIS
 POTENTISSIMO PRUSSIAE REGIAE CONSILII INTIMAE
 MEDICINAE ET CHIRURGIAE NATURALIS PRAESIDI
 ORDINARIO
 AURELIAE AGGERIS NATURALIS PRAESIDI
 ET COMITIS PALAT. CAESARIS

PRO GRADU DOCTORIS
 ALEX. ABELI, SAC. THEOLOG.
 IN REGIA FRIDERICIANA
 LITTE. PRAESIDI
 A V O C A T I
IOHANN. CHRISTIANVS CORVINVS
 AUCTOR
 AUCT. HONOR. MEDICAE
 TITVS IOHANNES CHRISTIANVS HUNDELLI, AGGD. TYPOG.



VENERABILIBVS SENIBVS
VIRO
PRAENOBILISSIMO, AMPLISSIMO
ATQVE CONSVLTISSIMO,
DOMINO
DN. ARNOLDO KRVSEMARCK

CIVITATIS PRITZVALCKENSIS CONSVLI SVPREMO EMERITO,
AVO SVO AD CINERES VSQVE PROSEQVENDO,

NEC MINVS
VIRO
PRAENOBILI AC PLVRIMVM REVERENDO
DOMINO
DN. CHRISTIANO CORVINO
PARENTI SVO

OMNI OBEDIENTIAE CVLTV
AD VLTIMVM VSQVE VITAE HALITVM
SEMPER
COLENDO AC DEVENERANDO,

EXIGVAS HASCE STUDIORVM ACADEMICORVM

PRIMITIAS,

PRO

TANTIS HVCVSQVE SIBI MVSIQVE SVIS

EXHIBITIS BENEFICIIS,

IN

GRATISSIMI SVI ANIMI TESSERAM

ET

AETERNAE OBSERVANTIAE TESTIMONIVM,

EA, QVA DECET,

REVERENTIA AC PIETATE

CONSECRAT

IOANN. CHRISTIANVS CORVINVS.



DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE
CAUVELIS
CIRCA
THEORIAM ET CVRATIONEM
HAEMORRHAGIARVM
OBSERVANDIS.

PROOEMIUM.



Variae in nostro corpore eveniunt mutationes, quas aequo iure inter salutare atque noxias referre possumus. Videre hoc potissimum licet in *febris* atque *haemorrhagiis*, quas omnes Medicorum scholae tam salubres,

A 3 quam

quam insalubres, declarare solent. Sic enim, teste experientia, optima rerum magistra, fluxus dantur sanguinei, qui per se iam, respectu locorum, ex quibus prodeunt, sanitati tuendae promovendaeque apprime conveniunt, sicut suo quidem exemplo *haemorrhagiae narium*, pueris iuvenibusque solemnes, nec non virorum *haemorrhoidalis*, mulierumque *menstruus & lochiorum fluxus*, luculentissime ostendunt. Noxiis contra & sanitatem magis depravantibus haemorrhagiis non sine ratione reliquae fere omnes debent accenseri, quae ex viis minus solitis feruntur, quales e.g. *haemoptysis, vomitus & mictus cruentus* esse solent. Quicquid autem sit, licet negari haud queat, quod quaedam sanguinis stillicidia in singulare machinae nostrae commodum, nonnulla vero e contrario in notabile eiusdem cedant detrimentum; Medici tamen sapientiores

msbp

tiores ad unum omnes in eo consentiunt, quod haemorrhagiae quoque utilissimae, si modum excedunt, largioremque sanguinis fundunt copiam, quam vires nostrae, quibus vita & sanitas unice continentur, commode ferre queunt, corpus ad varios morbos reddant aptum, certoque tandem ad lethum ducant. Recte igitur faciunt Medici, qui tam iniquis vitae nostrae hostibus prudenti consilio ac auxilio strenue obviam ire contendunt; licet maximopere sit dolendum, quod spe sua saepe frustrentur, multosque subinde aegrotantes, qui conservari fortasse potuissent, morti tradant. Verum enim vero re altius pensitata, praecipua huius delicti culpa perversae medendi methodo tribuenda est, qua plures seducti saluberimis naturae legibus renituntur, & symptomata plerumque magis, quam causas morbi aggrediendo, remedia plane contraria

traria commendant & adhibent. Quum itaque adeo multum interfit, & Medico, salutis humanæ cupidō, omnino interessē debeat, ut haemorrhagiis nimis medendi exacte calleat regulas, operae omnino pretium me esse facturum credidi, si in praesente specimine inaugurali *cautiones quasdam, in curatione haemorrhagiarum sanandarum scitu quam maxime necessarias, suppeditarem, easque praemissae saniori theoriae, ceu fundamento, superstruerem.* Faxit modo DIVINUM NUMEN, a quo omnes pendent mortalium res, ut, quae prolaturus sum, exoptatum fortiantur finem. Sic enim spero fore, ut benevolus quoque Lector, sicut humaniter eundem rogatum volo, aequi bonique consulat omnia.





§. I.



Cum sine cognitione caussarum curatio morborum detur nulla, mearum esse partium iudico, ut in limine statim *praecipuas*, easque *universales* & omnibus haemorrhagiis competentes, afferam *caussas*. His enim suppositis, eo quisque facilius diiudicare poterit, quatenam in iisdem tollendis seligere, & quae contra fugere debeat remedia.

§. II.

Omnis haemorrhagia supponit, & pro vera causa agnoscit *inaequalem sanguinis circulum*, sive maiorem sanguinis in certis partibus, ad haemorrhagias dispositis, accumulationem.

Est omnino haec thesis rationi & experientiae consentanea, nisi forte haemorrhagias, vi quadam externa provocatas, de quibus tamen hic non sermo est, excipere velimus. Quodsi enim sanguis ex quibusdam

colla

B

corpo

corporis nostri regionibus profuit, ex quibus antea non prorumpebat, debet omnino ratio adesse sufficiens, ex qua intelligi possit, cur iam aliquid fiat, quod antea deerat. Iam vero, omnibus vel accuratissime subductis rationibus, nulla certe est, quae magis se nobis probaret, quam *inaequalis sanguinis distributio*, siue maior in certis partibus accumulatio, qua supposita, sanguis in certa parte coacervatus vasa expandit, expansa & ultra debitum elasticitatis gradum distenta perumpit, & ex perruptis demum, qua data via, promanat. Equidem probe scio, fore nonnullos, qui *diaeresin* pro haemorrhagiarum causa allegantes, sanguinem a vasis, ab acrimonia humorum dilaceratis, immediate fundi statuunt. Verum enim vero, hi non perpendunt, in paucissimis tantum subiectis, ubi maxima humorum dyscrasia peccat, talem causam locum habere posse, & ne in his quidem inaequalem sanguinis circulum excludi debere. Sic finge tibi scorbuticum, maxima fluidorum acrimonia contaminatum, sed caveas quaeso, ne haemorrhagias, ipsi subinde familiares, a sola vasorum diaeresi deducas, quae maiori iure certiorique fiducia ab inordinato sanguinis circuitu derivari possunt ac debent. Nullus enim existit scorbuticus, cuius morbus iam adolevit viresque recepit, in quo non unum alterumve viscus sit laesum, idque vel infarctum, vel obstructum, vel plane induratum. Ubi autem adsunt obstructions, ibi quoque adest impeditus humorum per vasa transitus, & ubi hic idem praefens est, ibi etiam per leges hydraulicas immutata sit fluidorum directio, & haec deinde ad

alios

Haemorrhagiarum observandis. II

alios canales maiori vi ruunt, eosque, nisi sufficienter resistent, disrumpunt; unde sanguinis fiat profluvium necesse est. Quae olim veteribus valde placebat haemorrhagiarum causa, *sanguinis scilicet nimis fluidi per poros vasorum transfusio*, paucos hodie invenit defensores, & ego pariter eiusdem defensionem lubenter detrecto. Ceterum minime hac mea thesi iis contradico medicinae antistitibus, qui sanguinis congestiones pro causa haemorrhagiarum mediata agnoscunt. Congestio enim, cum in fortiori fluidorum ad certas partes appulsu consistat, ego autem eandem assumam, in aprico esse iudico, nos verbis tantum, non re ipsa, inter nos dissentire.

§. III.

Causae huius inaequalis sanguinis circuli, & congestionum exinde provenientium, iterum variae sunt, & maxime quidem 1) *sanguinis abundantis, & a quacunque causa commoti, ebullitio.* 2) *Spasticae nonnullarum partium stricturae.* 3) *Viscerum quorundam infarctus, obstructions & indurationes.* 4) *Polyposa concrementa, variis subinde nostri corporis vasis maioribus impaeta.* Quibus, si lubet, addi potest 5) *specialis quaedam canalium in partibus haemorrhagiis obnoxiiis imbecillitas, sive ad sanguinem affluentem copiosius recipiendum & transmittendum dispositio.*

Inter causas, aequalem sanguinis itum reditumque remorantes, referri omnino meretur, *nimius sanguinis orgasmus*, qui haemorrhagias plerumque comitatur & sustentat, atque non solum per celeriores pulsuum ictus

aestumque maiorem se manifestat, sed exinde quoque facile potest diiudicari, si causas haemorrhagarum antecedentes paulo accuratius consideramus. Nonne enim potuum spirituosorum & calefacientium abusus, nimia corporis exercitatio, iracundiae affectus, aëris nimis aestuosa conditio, & balneorum iusto calidiorum usus, &c. saepe saepius varia sanguinis provocant stillicidia? & sane vix aliam ob rationem, quam quia sanguinem fortius expansum exagitarumque ad has illasve corporis regiones copiosius celeriusque urgent, & ad liberum per vasa sua com meatum reddunt ineptum. Et hoc sane longe facilius certiusque accidit, si forte hae mutationes in corpore eveniunt plethorico, magnaue sanguinis & humorum copia repleto; siquidem sanguinis redundantis expansio & commotio aequalem eiusdem circulum longe magis potest turbare, vasorumque alveos percurrere, ac si in iusta adesset proportione. Ex quibus simul apparere arbitrator, nimiam sanguinis turgescerentiam non proxime & directe, ut nonnullorum tulit opinio, sed ideo potius haemorrhagias efficere, quia inaequalitatem sanguinis circulationi infert.

De *spasmis* eo minus dubitandum est, si modo symptomata haemorrhagias tam antecedentia, quam concomitantia, paulo curatius intuemur. Deprehendimus enim, eos fere omnes, in quibus vel instat, vel iam praesens est sanguinis fluxus, de refrigeratione extremorum, de horripilationis sensu, dorsum inprimis occupante, de dolore lumborum pressorio, de tensione circa hypochondria, de alvo segniori vel adstricta,
&

& molestis abdominis flatulentis conqueri, ideoque illos praecipue homines, qui, sicut viri hypochondriaci foeminaeque hystericae, multis spasticis tentantur affectibus, haemorrhagiis potissimum affligi, & ea omnia, quae spasmos excitare valent, iisdem provocandis esse idonea, sicut e. g. in febribus exanthematicis observare licet, in quibus, antequam materia acris ad peripheriam corporis deferrur, satis frequentes atque copiosae, praesertim narium, accidunt haemorrhagiae, quae postea, facta exanthematum eruptione, sponte cessant. Singula autem haec phaenomena, sicut spasticos generis nervosi motus luculenter ostendunt; ita etiam nihil dubii est, quod ad impediam sanguinis per vasa traiectionem quam plurimum contribuant. Quando enim certae, maximeque extremae corporis nostri partes, iusto maiori fibrarum stritura sunt adfectae, necessario vasa ex ipsis contexta angustantur, longeque minorem acquirunt diametrum; unde vel in tanta copia, quanta debebant, sanguinem non amplius recipiunt, vel eiusdem liberum per venas refluxum impediunt, eumque in utroque casu maiori copia & imperu ad alia, eaque minus congrua loca, coniiciunt, ubi deinceps vasa sic dicta lateralia, sanguinem non purpureum, sed purissimam tantum lympham vehentia, ad diruptionem usque distenduntur.

Viscerum sanguineorum, ut hepatis, pulmonum & lienis, infarctus & obstructions, pariter ac cordis vasorumque maiorum a polypo repletiones, non modo sectiones cadaverum, haemorrhagiis demortuorum, abunde

fatis confirmant, sed varii quoque morbi chronici, a fonticis hisce causis oriundi, uberrime docent. Sic enim artem exercentibus Medicis non admodum raro observare licet, *asthma*, *phtisim*, *cachexiam*, *icterum*, *scorbutum adultum*, *febresque lentas & hecticas*, tanquam morbos, vel a viscerum labe; vel a polypis dependentes, per saepe plus minus graves haemorrhagias habere comites. Et ratio profecto in propatulo est. Sanguis enim, in vasis quomodocunque obstructis, libere progredi nescius, vi legum hydraulicarum, sicut iam in explicacione §. II. monitum est, ad alios connexos canales largius defluit, hosque distendit, & ultra elasticitatis sphaeram expansa ad rupturam perducit.

Quarundam denique partium *atonia*, & ad haemorrhagias dispositio, ex causarum serie minime debet excludi. Videmus enim, alios atque alios homines, ob certam quandam structurae corporis conditionem, ad sinceri sanguinis excretiones magis esse dispositos; sicut quidem prae ceteris sanguinei esse solent, & qui habitum corporis spongiosorem tenerioremque obtinent. Et hinc quoque est, quod haemorrhagici morbi haereditario quasi iure a parentibus ad liberos saepe transferantur, & quod sanguinis fluxiones non ex omnibus indiscretim locis, sed ex quibusdam tantum, proveniant, itemque ratione aetatis, modo ex his, modo ex aliis erumpant viis. Et licet Auctores medici in suis de medicina monumentis varia allegent exempla haemorrhagiarum, ex insolitis plane viis promanantium, fidemque nobis faciant de sudore sanguinolento,

nolescente, de mensium fluxu ex genu digitorumque apicibus prodeunte, & sic porro; singula tamen huius generis exempla sunt rarissima, & neque regulae loco intervire possunt, neque partium corporis nostri ad haemorrhagias dispositionem refellunt. Haec enim, si praesto est, ipsa sanguinis fluxionum generatio facillime potest fieri. Quodsi enim fluida nostra sive a spasmis, sive a polypis viscerumque laesionibus, sive ab aliis iam enarratis causis in cursu suo aequali perturbantur, in iis profecto locis copiosius congeruntur & accumuluntur, quae vel ob nativam, vel ob aliunde contractam vasorum imbecillitatem, minori gaudent resistendi potentia.

§. IV.

Plethora ad producendas haemorrhagias omnino suum confert symbolum; non tamen semper ut causa immediata & materialis proxima. Neque tam frequenter plethora pura, quam potius serosa, solet esse in culpa.

Me quidem non fugit, Medicos nonnullos a nimia sanguinis redundantia haemorrhagias potissimum deducere. Verum enim vero, solet tantum eatenus ad proritandos sanguinis fluxus plethora plurimum valere, quatenus partim exagitata aestuque turgescita magis nocivos progignit effectus, partim vero quatenus ad spasmos ciendos viscerumque infarctus & polypos ingenerandos, & denique ad inferendam vasorum atoniam inprimis idonea est, & consequenter etiam ad inaequalem sanguinis distributionem multum confert momenti. Hoc autem respectu non immediate agit, neque

neque proximam constituit causam, qua scilicet posita, ipse ponitur morbus. Id quod ut eo clarius innotescat, finge tibi hominem summe plethoricum, & invenies, hunc non perpetuo plorare sanguinem, sed tum demum, quando plethora ipsius commota a qualunque externa causa inaequaliter & impetuose in corpore circumagitur, & hinc vel inde sanguis copiosus coacervatur. Debet enim omnino adesse ratio, cur plethoricus nunc sanguinem fundat, quem vix antea in vasorum alveis adhuc fluctuantem continebat. Quum vero ante horae circiter spatium eadem sanguinis mole repletus erat, minime certe ipsius profusio in sola plethora quaerenda est, sed potius rectiusque ab immutata sanguinis directione, & ad certas partes congestione, debet derivari. Deinde illud quoque momentum thesin hancce meam uberius confirmat, dum animadvertimus, haemorrhagias nihilominus continuare, stasque saepe periodis recurrere, quamvis iusto largior sanguinis portio iam sit effusa, ipsaque plethora mirum quantum exhausta; quod tamen fieri non posset, si haec sola proximam haemorrhagiarum causam constitueret. Recte igitur statuendum est, non tam a superabundante sanguinis copia, quam potius a perverso ipsius motu, & interdum a prava solidorum, fluida impellentium, ad inordinatos motus suscipiendos consuetudine haemorrhagias suam mutuari originem. Et inde etiam non adeo raro solet contingere, quod plures, demum post venae sectionem vix administratam, sanguinem largius profundant, quem, eadem nondum instituta, fortasse non amisissent.

Quod

Quod deinceps ii inprimis homines, qui *seri* potius, quam sanguinis consistentis rubicundi, in vasis alunt copiam, praeternaturales sanguinis excretiones experiuntur, ostendunt gravissimae illae, diuque durantes haemorrhagiae. Tales enim plerumque notabilem viscerum labem pro fundamento agnoscunt, sub qua sanguis hinc inde stagnans ut plurimum pravam acquirat mixtionem, & maxime quidem, ob imminutam partium inutilium distillationem, multas serosas colligit fordes. Quod similiter fieri deprehendimus, si in haemorrhagiis chronicis iam magna sanguinis facta est profusio. Tunc enim qui remanet sanguis, ex iisdem causis facile in serosam desciscit colluviem. Et quid multa? non opus esse censeo, ut hancce thesin longa argumentorum serie hic evincam, cum instar omnium esse possit fide digna multisque annis subacta experientia Illustr. b. m. HOFFMANNI, qui in *Medicina Systemat. Tom. IV. Part. II. Sect. I. in prolegom. §. VIII.* ita graviter scribit: *Ubi maior & ultra proportionem seri copia in vasis continetur, sicuti fit in corporibus mollioris texturae, vitae otiosae addictis, & quae serosioris naturae sunt, sanguinemque copiosius, quam par est, e vena emittunt, transpirationem impeditiorem habent, atque plus appetunt, quam digerere & excernere possunt; ii quam maxime hisce praeternaturalibus excretionibus, & ex his provenientius incommodis & morbosis affectionibus, subiecti & expositi sunt. Excessiva quoque & incredibilis propemodum sanguinis, quae non raro excernitur, copia, plethorae magis serosae, quam sanguineae, testimonium exhibet, & quod per pauca*

*saepe fit massae rubicundae portio, id ex eo luculenter
commonstrari potest, quando e vena secta in haemorrha-
gius emissus sanguis in vasculo colligitur.*

§. V.

*In curatione igitur eo inprimis respiciendum
erit, ut inaequalem sanguinis circulum ad aequali-
tatem reducamus, quod optime perficimus, si 1) in-
testinam partium sanguinem constituentium agitatio-
nem temperamus; 2) spasticas nervosarum partium
fricturas securo methodo relaxamus; 3) sanguinis
impetum a parte affecta derivatum aliunde diverti-
mus, & demum, 4) non parti solum laboranti, ad
quam, ut semel debilitatam, continuus fit humorum
decubitus, sed toti quoque partium motricium syste-
mati debitum restituimus robur. Reliquarum cau-
sarum, ut viscerum obstructionum, polyporumque
sublatio, in votis potius habetur, quam reapse per-
ficitur; sufficit aliquod attulisse levamen.*

*Recte hinc Medici prudentiores, primae satisfacturi
indicationi, praecipuam medendi methodum eo diri-
gunt, ut intestinum sanguinis motum per nitrosa, ab-
sorbentibus nupta, per acidula, per sufficientem dilu-
entem & refrigerantem potum, & inprimis etiam per
emulsiones, ex amygdal. & semin. iv. frigid. maior. pa-
ratas, quae oleoso-mucidis suis particulis fortiozem par-
tium sanguinis attritum impediunt, apta ratione com-
placent. His autem voto non satis respondentibus, ad
nimium spasmodum impetum sedandum, optimo sane
consilio anodyna iungunt remedia, & non modo spi-
ritum nitri dulcem, vel liquorem anodynum pulveri-
bus*

bus admiscant & interponunt temperantibus, sed in graviore quoque statu ad alia correcta opiata descendentes, massam pilularum de cynoglossa, de styrace, Wildegansii, theriacam coelestem & similia, pro varia haemorrhagiarum indole, in medium proferunt. Eodem deinceps sine, & imprimis ad sanguinem a parte adfecta aliunde derivandum, non modo sapienter in usum vocant venae sectionem, quae sanguinis simul ebullitionem optime refrenat, sed utiliter quoque suadent clysteres emollientes oleosos, aut, si opus est, lenia laxantia, partium externarum frictions & ligaturas, nec non foveas tepidas, itemque manuum pedumque lotiones, & temperata aquae dulcis balnea. Quo vero demum *partibus debilitatis* debitum concilietur *robur*, & novus haemorrhagiae insultus praeventur, non sine ratione varia praescribunt roborantia tonica, in- & externa, ut sunt corallia rubra, species de hyacintho, medicamenta martialia bene praeparata, infusa ex herbis traumaticis concinnata, cortex chinae & cascarillae in varia forma adhibitus, & interdum quoque volatilia. Huc etiam virium, per bonam dietam remediaque analeptica, refectio, & digestio nis, per temperata stomachica, emendatio iure meritoque pertinent.

Si forte incipientes viscerum infarctus & polyipi morbum sustentant, magnas quidem Medici in sanando deprehendunt difficultates; interim tamen caute subinde experiri solent, quid sufficienter diluente potum, maximeque prudenti aquarum mineralium & salinum incidentium usu, aliisque aperientibus, tam diaete-

ticis, quam pharmaceuticis, & moderata corporis exercitatione efficere queant. Ubi vero status viscerum iam valde inveteratus est atque corruptus, mitigatoriam tantum methodum, quae potissimum in conveniendi diaeta, & medicamentis blande analepticis consistit, perite adhibent, immo etiam periculosos polyporum effectus vel apta ratione avertere, vel pro viribus moderari student.

Haec quidem omnia, licet egregia sint, causisque haemorrhagiarum tollendis apprime opposita remedia; sunt tamen nihilominus, circa rectum eorundem usum, regulae quaedam generales in singulis prope haemorrhagiis observandae, quarum iam praecipuas placet exponere.

§. VI.

Nitrosa quidem & *absorbentia*, itemque *emulsiones*, praeternaturalem sanguinis aestum perbelle infringunt; copiosius tamen usurpata saepe plus nocent, quam prosunt, & haemorrhagiam vel adaugent, vel alia accessunt incommoda.

Equidem *nitrum* singulari quadam & quasi specifica, spasmos sedandi sanguinisque ebullitionem temperandi, pollet efficacia. Varias tamen Medicorum fide dignorum loquuntur observationes, quod interdum effectum plane contrarium exferat, & spasticas partium nervosarum stricturas non solum intendat, sed sanguinis quoque motum, qui inde dependet, intestinum, aliquo modo adaugeat, si nempe larga nimis manu iustoque crebrius porrigitur. In hoc enim casu non amplius refrigerante suo, sed potius salino stimulante

lante agit principio, quo sensibiles intestinorum fibras, caeterasque partes membranaceas, irritando ad spasmos disponit. Quae cum ita sint, nitri quidem sufficiens, minime tamen nimius, in haemorrhagiis refrilandis concedatur usus.

Absorbentia, largiori in copia adsumta, tanquam remedia minus solubilia, ventriculo certo certius oneri sunt, eundemque debilitando necessariam ciborum digestionem imminuunt, vel etiam ipsis intestinorum parietibus tenacius adhaerendo, liberum chyli ad sanguinem transitum prohibent, adeoque corpus, sanguine iam exhaustum, debita nutritione privant, neque raro ad tabidam consumptionem disponunt. Ne dicam, quod simul flatuum proventui inprimis velificentur, quibus novae sanguinis ad partem adfectam congregationi ansa praebetur facillima. Caveat igitur Medicus, ne in praescribendis absorbentibus nimis sit copiosus.

Eodem fere modo res se se habet cum *emulsionibus* largius oblati. Etenim pinguis suis particulis tonum ventriculi & intestinorum plus iusto relaxant, flatulentias & diarrhoeas procreant, sicque non raro, ob perturbatarum sanguinis per imi ventris viscera circuitum, illum ad partes semel debilitatas copiosius propellunt, & vel novam, vel largiorem haemorrhagiam provocant.

§. VII.

Acida & acidula, iusta data dosi, egregie iuvant; abundanter vero exhibita nocent, immo nunquam rectius omittuntur.

Acida dantur vegetabilium atque mineralium, quorum illa temperatiora, & naturae magis amica, haec autem concentratiora & fortiora esse solent. Utraque vero, licet eximia impetuosiore sanguinis intestinum motum cohibendi refrenandique potentia polleant, facile tamen sanguini spissitudinem atque coagulum inducunt, si forte in excedente offeruntur quantitate. Atque hinc non raro deducenda mihi videtur ratio, cur plures haemorrhagiis affecti in viscerum obstructions, aliaque gravia mala, ex spissitudine sanguinis pullulantia, tam cito incidant, vel cur iis in locis, unde sanguis antea fluxerat, quandoque putrida & fere cancrofa prodeant ulcera. Quam maxime autem in haemoptysi, quae ruffim saepe ferinam habet comitem, admodum caute exhibenda sunt acida, nisi rufficulosam pectoris concussionem magis excitare, sanguinis ex pulmonibus reiectionem augere, miserosque aegrotantes in phthificam tabem, ad quam aliunde iam pronus ex haemoptysi transitus est, praecipitare velimus. Tanto magis vero tantoque certius id contingere solet, si quando acida illa potentiora, ex minerali regno perita, ut spiritus nitri, salis & vitrioli, indeque paratae tincturae acidulae, in auctiori dosi, potuque tenui non satis diluta, porriguntur.

§. VIII.
Sedativa, maximeque *opiata*, caute, vel prorsus non exhibeantur subiectis a nimia sanguinis profusione iam multum debilitatis, senibus, vel quorum viscera gravius sunt laesa.

Quoniam haemorrhagiae, ut §. III. innui, a spasticis vaso.

20 vasorum fibrarumque nervearum crispaturis produ-
21 cuntur, & exacerbantur; antispasmodica omnino, &
22 his nihil proficientibus, ipsa anodyna & opiata corre-
23 cta excellentissimi sunt usus, siquidem subtili sua va-
24 porosa exhalatione nervorum membranarumque po-
25 ris se insinuando, impetuofum liquidi nervei motum
26 egregie compefcunt, ficque non solum in parte labo-
27 rante, sed in reliquo etiam corpore spasmus & effre-
28 nes cordis arteriarumque morus reddunt quietiores.
29 At vero cum hoc modo suam absolvant operationem,
30 optime sane dantur, quando omnia in aestuoso sunt
31 motu, arteriarumque pulsus vehementes & celeres
32 cum vigiliis urgent. Quodsi vero vires cum sangui-
33 ne iam multum exhaustae sunt, & debiles pulsuum
34 ictus manum tangentis fere subterfugiunt, mirum in
35 modum nocent, ideo, quod robor corpori necessarium
36 longe adhuc magis subtrahunt. Quid vero inde? vis
37 partium solidarum systaltica, qua circuli sanguinis
38 continetur integritas, magis magisque perit, maiores
39 fiunt sanguinis stagnationes, & ad partem affectam de-
40 cubitus, indeque vel lethales fiunt haemorrhagiae, vel
41 alii excitantur morbi ex sanguinis stagnationibus ori-
42 undi, vel ipsa denique mors, omnium rerum clausula,
43 acceleratur.

44 Cum vero senes inprimis imbecillibus debeant ad-
45 numerari, non mirum est, quod de his quoque omnia,
46 quae iam enarravi, perinde valeant.

47 His ita suppositis, intellectu facillimum est, quam-
48 obrem nec iis anodyna conducant, qui unum alterum-
49 que viscus male gerunt affectum. Quodsi enim vis

vaso-

vascularum systaltica imminuitur, fluida quoque, quae propelli debent, languidiorem & impeditum habent progressum, unde viscerum obstructions, quae in turbato & difficiliore fluidorum per vasa transitu consistunt, necessario debent augeri atque confirmari. Patet igitur exinde, quod regula nostra firmo stet ralo.

§. IX.

Derivantia nonnulla sanguinemque aliunde diverterentia remedia, perinde aliquas postulant cautelas, si qualemcunque exserere debent effectum.

Inter remedia sanguinem, in certis partibus accumulatum, aliunde determinantia, iure meritoque numeranda sunt *manuum pedumque in tepidam*, sive solam, sive vino remixtam *aquam immisiones*. Nihilominus tamen, si paulo calidior ea fuerit, tunc partes minus resistentes fortius propellendo, magis nocent, quam profunt. Quare ut tepide saltem & in moderato caloris gradu illa adplicetur, necesse est.

Artuum ligaturae, quatenus celeriores sanguinis cursum ad loca haemorrhagiis exposita aliquo modo impediunt, non raro utilem exserunt effectum. Interim tamen cavendum est, ne simul ac semel, sed sensim tantum paulatimque fortius constringantur, & si removendae sunt, non omnes simul uno actu remittantur; alioquin in priori casu noxiae saepe eveniunt sanguinis stagnationes & stases, eiusdemque maiores congestiones; in posteriori autem haemorrhagiae de novo interdum & gravius recurrunt.

De chlysteribus nihil habeo quod moneam, nisi, quod

iis nonnunquam, qui largius sanguinis stillicidium ex haemorrhoidalibus vasis & utero experiuntur, non adeo bene conveniant. Cum enim copiosus sanguinis haemorrhoidalis fluxus ab intestini recti, eiusque vasorum & membranarum atonia foveatur, facile haec ipsa a tepido clysterum emollientium calore augetur, nihilque dubii est, quin eadem ratione maior vasorum relaxatio adiacenti utero possit induci, indeque sanguinis ad eundem affluxus magis invitari.

§. X.

Sanguinis missio, tam evacuandi, quam derivandi sine administrata, utilissimum & plerumque necessarium est remedium; nonnunquam tamen aut melius omittitur, aut largior, crebriusque repetita, nocet.

Utilis quidem & fere necessaria est sanguinis e vena secta detractio in principio haemorrhagarum, quae a sanguinis abundantia & orgasmo proveniunt, siquidem hac ratione id, quod superfluum & naturae oneri est, admodum opportune subtrahitur. Aliter vero res se se habet, si forte haemorrhagiae non tam a sola plethora, quam potius a perturbato sanguinis motu eveniunt. Tum enim moderata venaesectio; derivandi quidem scopo instituta, interdum aliquid afferit levaminis; largiter vero crebriusque instituta exitio est, quatenus scilicet spasmi, quos iam HIPPOCRATES ab inanitione vasorum fieri edixit, maiora capiant incrementa, & congestiones adaugent. Neque ulla ratione largior sanguinis missio, eaque praesertim iterata, locum invenit, si haemorrhagia iam diu duravit,

D

miseri-

miserique aegrotantes iam nimiam sanguinis copiam cum viribus profuderunt & amiserunt, quoniam debilis vasorum tonus magis adhuc inde minuitur, & sanguis necessario ad partes debilitatas, ex quibus semel egredi consuevit, copiosius dirigitur, ibique ex viis semel apertis summo cum detrimento effluit. Fonte autem purpureo sic nimis exhausto, minimi viscerum canaliculi concidunt, obstructions, si quae adsunt, incrementa sumunt, & mala inde prodeuntia, ut *cachexia, bydrops, phtisis, hctica, malique moris ulcera, &c.* vel accelerantur, vel exacerbantur, vel denique etiam partes vitales, ut cor & cerebrum, sanguine nimis orbatae, cum universa functionum oeconomia ita labefactantur, ut non raro syncope succedat funesta.

Quod multum tandem intersit, an vena brachii, an pedum secetur, experientia iam satis confirmat, ut de hoc seorsim quaedam monere non opus videatur.

§. XI.

Remedia tonica & sanguinem sistentia aut nimis cito, aut debilibus & nimium sensibilis naturae subiectis offerre, piaculum est; validiora autem styptica melius omittuntur.

Recte omnino circumspiciti monent Practici, ne *sanguinem sistentia medicamenta* statim inter initia, & in paroxysmis haemorrhagiarum exhibeantur, siquidem causam morbi non subtrahunt, sed ad tempus tantum sanguinis fluxum cohibent, qui postea saepe maiori redit flumine. Longe itaque tutius atque melius *temperatiora tonica* in fine insultus haemorrhagici, ad robur partibus affectis reddendum, & recidivam praescinden-

scindendam; in usum ducuntur. Ex quo facili simul negotio colligi potest, roborantia medicamenta in chronicis haemorrhagiis tum demum quidem, si fluxus sanguinis plane desit, neque amplius redit, praescribenda esse, sed commode quoque post singulos paroxysmos, in chronico malo superatos, a perito Medico ordinari posse. Iam quidem susurrare audio, plura dari exempla, ubi, necessitate ita postulante, in ipso etiam insultu sistentia a Medicis experientissimis recte fuissent adhibita. Verum enim vero, hoc locum tantum habet, si excretio sanguinis effusissima, & cum summa virium iactura coniuncta, indicium praebet, ramos paulo maiores vasorum nimis esse distentos & plane disruptos, qui ideo omnino aliquam admittunt adstrictionem. Dein quoque in illo casu haecce audacia, si quae est, iustam mereret veniam, ubi satius esse videretur, incertum adhibere remedium, quam nullum, vel si ex duobus malis minimum est eligendum, miseraeque vita citae praeferenda morti. Quod si enim enormis sanguinis profusio vi quadam cohibetur, varia quidem subsequi solent mala admodum molesta, certoque tandem mortem inferentia; interim tamen hac ratione dulcis vitae usura paulo longius prorogatur.

Deinceps *imbecillibus & exquisitis sentientis naturae subiectis* sanguinem sistentia remedia semper majori cum cautione, quam aliis, sunt offerenda; siquidem in ipsis plerumque varia spastica & fere convulsiva pathemata, ut malum hypochondriaco-hystericum, magnasque praecordiorum anxietates, cum tremulo cordis motu, concitant, vel ipsam quoque haemorrhagiam

adaugent. Agunt quippe haec medicamenta virtute quadam fibras & vasa ex iisdem composita constringente, qua spasmos, ad quos sensibiliores iam antea proclives sunt, facile revocant, vel exacerbant, adeoque etiam haemorrhagiam, quae inde saepe pender, sustentant gravioremque reddunt.

Potentiora styptica, recto licet tempore oblata, valde sunt insegura. Loquuntur enim Medicorum observationes, affectionem hypochondriaco-hystericam, cachexiam & hydropem, nec non lentas & hecticas febres, cum vitae periculo, saepe saepius inde suam duxisse originem.

§. XII.

Volatilia & resolventia remedia in sistendis praecavendisque haemorrhagiis omnino interdum operae faciunt pretium, sed parcius omnino, & magna cum cautione, sunt usurpanda.

Volatilia & resolventia, cuius generis in primis *mixtura tonica STAHLI*, *tincturae antimonii & tartari*, *spiritus salis ammoniaci & sal volatile oleosum SYLVII*, cum *spiritu bezoardico BVSSII* & *liquore anodyno*, esse solent, multiplicem habent usum, variamque iuvandi rationem. Sic enim non solum spasticas stricturas egregie demulcent, lenemque diuresin & diaphoresin movendo, ac flatus expellendo, auctiorem sanguinis ad certas partes affluxum perbelle divertunt, verum etiam hoc in primis modo efficaciter nonnunquam opitulatur, dum languidum sanguinis circuitum paulo reddunt vegetiorem. Quod si enim iam multum sanguinis evacuatum est, reliqua huius humoris portio lentiore

tiorem debilioremque habet progressum, & in locis praesertim affectis, debitoque tono privatis, accumulatur, accumulata stagnat, stagnans vero de novo facile erumpit. Ad novos itaque insultus avertendos maximum medentis artificium in eo consistit, ut debilem circulationem promovendo, noxias sanguinis in parte laborante stagnationes apta ratione impediatur. Iam vero medicamenta modo enarrata huic scopo quam optime respondent, simulque spasticam vasorum contractionem relaxando, ad aequalem sanguinis in corpore distributionem egregie faciunt; hinc etiam facile patet, quod optimum & convenientissimum praesent ufum. Haec licet ita se habeant, nihilominus tamen ex altera parte noxios cedere valent effectus, si forte subiectis cholericis, ad orgasmum pronis, ante sufficientem sanguinis evacuationem, vel iis forsitan, quorum viscera sunt infarcta valideque obstructa, offeruntur, in quibus, sanguinem commovendo, haemorrhagiam adaugent potius, quam imminuunt. Cautere igitur & nonnisi sub modo dictis conditionibus in usum talia vocentur.

§. XIII.

Alvus aperta, liberaque transpiratio, omnibus in haemorrhagiis, tam praesentibus, quam superatis, conferentur, aut, si deficiunt, promoveantur.

Quantum ad haemorrhagiarum felicem curationem conferat *alvi beneficium*, sine negotio licet ex opposito conicere. Quodsi enim alvus officii immemor fuerit, excrementa in intestinorum volumine ac-

cumulantur, unde flatus, exitu praeclusi, parietes intestinorum distendunt, quibus distentis, vasa sanguinea illos perreptantia comprimuntur, & fluida in ipsis contenta aliunde determinantur. Haec vero, quum vi legum hydraulicarum semper magis ad eas partes suum dirigant cursum, in quibus minor vis est resistendi, necessario ad ea confluent loca, ex quibus semel debilitatis & patulis sanguinis contingit effluxus; quare, ut maior hic fiat, necesse est. His ita suppositis, lubenter quemvis concessurum esse credo, haemorrhagia etiam iam superata perinde alvi liberioris rationem serio esse habendam, nisi velimus, ut sanguis, ad partes olim affectas denuo fortius delatus, novum moliat exitum. Recte enim alvi adstrictio inter causas haemorrhagiarum antecedentes solet referri.

Quantum deinde interfit, ut *transpiratio* conserve- tur, dici vix potest. Ea enim suppressa, sanguinis & humorum cursus introvertitur, & ad loca saepe inconvenientia dirigitur; unde etiam plures, ob prohibitam cuticularem excretionem, haemorrhagiis fiunt obnoxii. Hae ipsae igitur qua ratione possint curari, nisi causas, easdem foventes, apte subtrahamus, equidem non video. Deinde, cum spasmi inprimis ad sanguinis congestiones atque profusiones quam plurimum conferant (§. III.), Medico sane nihil debet prius, nihil posterius esse, quam ut in iisdem sedandis omnem collocet operam. Iam vero sub libero transpirationis successu optima fit spasmorum remissio, adeoque placida eius promotio ad securam in haemorrhagiis observandam medendi methodum multam omnino confert. ¶

§. XIV.

§. XIV.
Superatis haemorrhagiis *bona diaeta* est servanda, eademque corpus reficiendum & nutriendum.

Quoniam vires tam totius corporis, quam ventriculi inprimis, post perpeffas haemorrhagias valde languent, cavendum omnino est, ne convalescentes nimis copiosis & concoctu difficilibus se obruant alimentis, sed cibos boni succi, leves, & ventriculo parum molestos, ut iuscula carniū, ipsasque carnes animalium iuniorum, moderate in mensa adhibeant, simulque, ad vim ventriculi concoctricem iuvandam, temperatioribus stomachicis utantur, & corpus leniter exerceant. Quodsi vero, neglectis hisce regulis, gulae & otio nimis indulgent, ex brevi denuo multum crudum atque serosum colligentes sanguinem, vel in novam incurrunn haemorrhagiam, vel viscerum contrahunt obstructions, indeque varia reportant mala, prioribus saepe maiora & peiora.

§. XV.
Aquae minerales raro in paroxysmo, sed eodem iam superato, interdum conveniunt, non tamen omnes, sed pro morbi indole aegrotantiumque natura seligendae.

Sunt quaedam *aquae minerales*, ut *Selteranae*, *Wildungenses* & *Toenfeinenses*, quae, subtilitate elementi aquei & ingredientium temperie insignes, in ipso etiam paroxysmo porus ordinarii loco nonnullis inserviunt. E contrario autem fortiores illae, quae, sicuti *acidulae Pymontanae*, *Egranae*, *Swalbacenses* & *Sedlicenses*, vel, ut *thermae Carolinae*, &c. partim copioso salino

& alcalino calcareo, partim eminenti quodam martiali imbutae sunt principio, tunc temporis plane debent excludi; alioquin metuendum est, ne laesam viscerum substantiam longe adhuc magis corrumpant deteriorumque reddant. Neque extra sanguinis fluxum omnibus & singulis quaelibet profunt thermae & acidulae, sed multum omnino refert, ut convenientes seligamus, earumque usum corpori individuo probe attemperemus: sicut enim leviores illae, ut *Wildungenses*, maximeque *Selteranae*, tam solae, quam cum lacte nuptae, optimam ferunt opem *haemoptoicis* & omnibus fere reliquis, qui vel natura debiles sunt, vel ex praegressa sanguinis iactura notabilem retinuerunt imbecillitatem. Robustioribus contra aquae iam nominatae potentiores, debito sub regimine potae, rectius commendantur, ipsisque a novis haemorrhagiarum insultibus insignem spondent praeservationem, idque eo magis, si paroxysmi olim praegressi ab inaequali sanguinis per viscera abdominis circuitu, indeque pendente ad ipsorum infarctus dispositione, suam duxerunt originem. In cuius rei veritatem, exempli loco, vel unice provocare mihi liceat ad molestas & plerumque chronicas uteri & haemorrhoidalium vasorum haemorrhagias, in quibus, si a suppresso vel inordinato mensum & haemorrhoidum fluxu, indeque turbata sanguinis per imi ventris viscera circulatione subnascuntur, aquae tam *Egranae*, quam *Carolinae* illae temperatiores, *molares* dictae, egregium & saepe incomparabilem praestant effectum. Exinde facile simul quisque, me etiam non monente, poterit intelligere, aquas minerales paulo efficaciores nec iis ulla fiducia commendandas esse, quorum viscera

scera iam gravi laborant laesione, & vel obstructionis, vel exulcerationis laebe iam sunt contaminata. Tum enim has fonticas morbi causas aggredi amplius non licet, sed iustam habemus rationem pertimescendi, ne mortem, quam validioribus hisce remediis avertere studemus, citius accersamus.

§. XVI.

In praecavendo haemorrhagiarum recursu eo in primis respiciendum est, ut causas ipsarum antecedentes apta ratione avertamus.

Cum haemorrhagiae ab inaequali sanguinis circulo dependeant (§. II.), hincque rursus vel ab aestuoso humoris orgasmo, vel a spasticis generis nervo-vasculosi strictureis, vel a quacunq[ue] viscerum laebe & cavitatum a polyposis massis obturatione, vel denique a partium quarundam imbecillitate proveniant (§. III.), ea profecto omnia, quae hasce causas ingignere possunt atque augere, cane peius & angue sunt fugienda. Quae vero illa sint, abunde satis loquuntur libri pathologici; quamobrem etiam supra iam in enarranda causarum serie consulto a me fuerunt omissa.

§. XVII.

Sic igitur cautiones, in sanandis haemorrhagiis praecipue tenendas, in medium me attulisse auguror. Nimis enim prolixus & scopo meo contrarius fuisssem, si omnes adducere, singulasque haemorrhagias speciatim percurrere voluisssem. Sufficiat igitur eas tantum enarrasse, quae circa usum medicamentorum, in haemorrhagiis in primis solemnum, prae ceteris observatu sunt necessariae.

T A N T V M.

E

PRAE.

PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

CHRISTIANVS FRIDERICVS DANIEL,

MED. D.

QVi inter *Medicum & Medicinae practicum* magnam interesse putant differentiam, recte quidem, me iudice, statuunt. Vterque enim artis exercet opera, sed impari plane scientia, impari eventu. Si propius ex me quaeris, qui fiat, paucis sic habe. Bonus quidem *Medicinae practicus* perinde, ac *Medicus*, veras potest morborum cognoscere causas; sed in hoc ambo discrepant, quod *medicus eruditus* probe simul intelligat, quomodo hae ipsae in nos agant, suamque exercent tyrannidem, & cur hunc potius, quam alium producant effectum. Si porro certum de eventu morbi ferendum est iudicium, *medicus* ex fundatis respondet rationibus; quarum vero solus *medicinae practicus* parum gnarus, multa plerumque incerta, & ex mancis mutilisque concinnata observationibus, proponit prognostica. Et quid dicam de differentia, in artis exercitio obvia. Nonne, re altius pensitata, fatendum est, utrumque bona quidem & salutaria in promptu habere remedia, sed *medicum* vere doctum ipsorum simul vera agendi principia penitus nosse, indeque certiore promittere sanationem. At vero, quid iuvat, vel minima medicamentorum scire elementa, nisi etiam genuinum ipsorum operandi modum, qui in diversis subiectis & diversis sub circumstantiis admodum varius est, accurate intelligamus, singulaque indi-

individuo recte attemperare didicerimus. Si qua igitur in re a practico distinguendus est medicus, est in eo profecto, quod hic in primis cautiones, circa applicationem remediorum necessarias, exacte calleat; probeque determinare sciat, quibus speciatim aegrotantibus, & qua dosi, quo morbi & diei tempore, quo ordine & vehiculo, quocum regimine, & sub quibus reliquis demum conditionibus medicamenta sint exhibenda. Sic enim noxia fugiens, salubria tantum proponit in auxilium, nec coeco fortunae casu, sed solida eruditione firmiorique fretus experientia, res suas gerit feliciter. Quum itaque tam multum interfit, ut rectum & speciale medicamenta applicandi modum, una cum cautionibus circa eundem observandis, probe intelligamus, optime sane fecisti, *Praenobilissime Domine Candidate*, qui in Dissertatione *Tua* praecipuas circa curationem haemorrhagarum cautelas accurate exponere annisus es. Sicut autem hoc ipso medicos imitaris, non rudes medicinae practicos; ita etiam in posterum de *Te* multa bona & egregia ominari licet. Equidem, qui *Te* in aliquot collegiis meis assiduam habui auditorem, *Te*que, ob praeclaram animi *Tui* indolem, & elegantem morum modestiam, semper non dilexi solum, sed penitus amavi, impense gaudeo, quod *Tibi* nunc gratiosa Facultas medica digna scientiis *Tuis* praemia, summosque, quos ars nostra tribuere solet, honores decreverit. Hos *Tibi* igitur ex animo gratulor, & ut iisdem in Summi Numinis gloriam, patriae emolumentum & singulare *Tuorum* gaudium, feliciter & cum fructu utaris, sincere opto. De cetero persuasum *Tibi* habeas velim, me nihil unquam praetermissurum esse, quo *Tibi* etiam absenti placere,

Tuisque inservire potero commodis; *Tu* autem, sicut humaniter peto, me semper eadem, qua *Tuam* colo amicitiam, ratione redama. Dabam Halae Magdeburg. a. d. x x v i. April. c l o l o c c l i.

ORNATISSIMO
SUPREMORVM IN MEDICINA HONORVM

CANDIDATO

SAL. PLVR. DIC.

MICH. GOTTL. AGNETHLER,

PHILOS. ET MED. D.

TAntopere *Hygeam*, saluberrimae doctrinae tutelarem deam, quam alii Aesculapii coniugem, alii vero eiusdem quondam filiam voluerunt, veneranda coluit antiquitas, ut innumera fere, tam *graeca*, quam *romana*, per saecula victura, adhuc supersint eius effigie insignita veteris magnificentiae monumenta. Quapropter nimis utique longum foret sigillatim h. l. enumerare, nedum pro dignitate celebrare, gemmas, marmora, numismata aliaque cara elapsi aevi pignora, quibus in regum, principum atque ditiorum cimeliis spectatorum oculis lustrandam sese fistit *Hygea, Romanis Valetudo*, plerumque autem *olea Salus* dicta. Quemadmodum vero singula paganorum numina, praesertim numis ferac posteritati transmissa, quibusdam ab invicem dignoscuntur symbolis; ita pariter *Hygea* pro insigni serpentem sortita est, qui mariti quoque, aut parentis sui *Aesculapii* olim erat symbolum. Sententiae huius veritatem stabiliunt haud pauca TVI, PRAECLARE DOCTE CANDIDATE, dum viveret, agna-

agnati, nunc vero ad beatorum sedem recepti, Viri
 etiam post funera longe celeberrimi, I. O. HENRICI
 SCHVLZII, κερμίδα: praesertim vero bini *Aciliae*
 gentis numi argentei, quorum imagines b. m.
 SCHVLZIVS elegantissimo suo *compendio historiae*
medicinae pridem praefixit. Haec olim numismata
 MANIVS ACILIVS III VIR monetalis haud dubie
 ante reipublicae *romanae*, a *Julio Caesare* bello civili
 everfae, tempora signavit, quorum alterum in ad-
 versa pagina laureatum, in auribus atque monili
 ornatum, deae SALVTIS caput exornat; aversam
 autem occupat VALETUDO, vultu dextrorsum con-
 verso, atque sinistro brachio columnae innixa stans,
 quae manu dextra tantisper elata serpentem ori ad-
 mover: alterum vero νόμισμα, quod rarissimis, ut
 alibi (*) haud obscure iam innuimus, altissimae ve-
 tustatis reliquiis adnumerari meretur, in antica
 parte laureatam atque eleganter comtam *Apollinis*
 fistit effigiem, pone quam lyra, medicinae atque
 artt. libb. praesidis insigne, conspicitur; in postica
 huius numismatis facie denuo *Valetudo* dextrorsum
 conversa, atque columna suffulta, cum serpente &
 simili epigraphe, uno verbo idem emblemata conspi-
 citur. Quare autem serpens *Aesculapii* atque *Hy-*
geae olim fuerit symbolum, de eo varias fabulolae
 antiquitatis auctores nobis suggerunt causas, hic
 potius reticendas, quam sigillatim fusius percen-
 sendas: praesertim cum eximii *Austriae* antiquarii
 atque mathematici, ERASMI FROELICH, e Soc.

(*) In Numophyl. Schulzian. Part. I. p. 304. conf. *Beschrei-*
bung des Schulzischen Müntzcabinet, 1ster Theil p. 77.
 num. 409.

Iesu sacerdotis, sententia, qui paganos serpentem,
deae *salutis* symbolum, iam inde ab aeneo illo *Mosis*
serpente mutuassee arbitratur, mihi quidem valdo-
pere arrideat. His in medium proferendis com-
modam hanc TV IPSE, NOBILISSIME HONO-
RVM DOCTORALIVM CANDIDATE, mihi
suppeditasti occasionem, qui pridem *Hygeae*, medi-
cinae praefidis, sacris initiatus, nunc demum, stadi-
um academicum feliciter emensus, faustis sub au-
spiciis *Hygeae* mox publice consequenda expectas
praemia: quapropter TIBI, AMICISSIME COR-
VINE, fortunata omnia ex animo precatus, *Aescula-
pium* atque *Hygeam* adeo propitia semper opto nu-
mina, ut singuli olim sese curae TVAE commissuri
aegrotantes, ad serpentium, doctrinae salutaris in-
signis, indolem, qui exuto senio reviviscere dicun-
tur, depositis omnis generis corpori humano infe-
stis infirmitatibus, nunquam non ex voto conva-
lescant, atque ita in artis, cui litamus, emolumentum
TE perennare iubeo. De reliquo obsequente for-
tuna sospes in patriam redux, OPTIMVM ATQVE
SPECTATISSIMVM SENEM, PARENTEM
TVVM, officiosissime meis verbis saluta, meque
propediem pariter, fatis ita iubentibus, ad patrios
lares migraturum etiam posthac, quamvis tot flu-
viis, montibus atque regionibus diffitum, amare,
saltem diligere, perge. Ita vovebam in acad. regia
Fridericiana, IV. Cal. Maii MDCCCLI.

PRAE-

PRAENOBILISSIMO AC EGREGIE DOCTO
DOMINO CANDIDATO,
AMICO SVO PERQVAM DILECTO

S. P. D.

PETRVS SAMVEL DE CHAVFEPIE,

MED. CVLT. OPPONENS.

EGone solus inter tot laetas amicorum **TIBI** gratulantium acclamationes silentium observabo? Absit. Nunquam sane committam, ut officiorum amicitiae videar immemor. Amorem in **TE** meum eleganti verborum copia & rhetoricis ambagibus delineare, aut amplissimum, ut vulgo fieri solet, laudum **TVARVM** componere catalogum, superfluum fore existimo. Meus enim **TIBI** fatis innotuit animus, & industria assiduitasque **TVA**, abunde omnibus cognita, nullis, minime vero meis eget praeconiis. Tertius, & quod excurrit, iam voluitur annus, ex quo **TE** cum iungere amicitiam mihi contigit. Commune studiorum genus, & quod praecipuum in concilianda amicitia est, morum similitudo, mutuam nostram auxit & obfirmavit familiaritatem. Strenuum in Machaonis castris **TE** habui commilitonem, hinc non possum, quin summa cum animi voluptate temporis istius, quod in iucundissimo **TVO** mihi fluxit consortio, recolam memoriam. Si vero amicorum omnia sunt communia, & optimus quisque amici voluptatem sibi propriam existimat, quid esset quaeso, quod ego expers

expers esse velim hodiernae TVAE lactitiae? Disputaturo igitur TIBI non consuetudinis, sed amoris caussa vere ex animo gratulor. Quod ad opponentis munus subeundum me non indignum iudicasti, summopere delector, laetusque, ne mea culpa TIBI in amore videar secundus, occasionem arripio, idem, quod TV novissime mihi praestitisti, TIBI vicissim tribuendi officium. Gratulor TIBI feliciter emensum studiorum curriculum, comparatam multo studio eruditionem, & honoris gradum TIBI iam merito conferendum. TVIS gratulor gaudium, ex meritis TVIS perceptum & percipiendum, mihi vero amicitiam TVAM & fidam & firmam, qua nihil unquam prius, nihil antiquius mihi esse potest. Vive ex animi sententia, resque TVAS age feliciter, & me, quod enixe TE rogo atque obsecro, etiam absens non diligere, sed amare perge. Vale.



Des



Des
Hochedelgebornen und Hochgelarten Herrn
HERRN
I. C. CORVINVS

Höchste Würde
in der Arzneigelarbeit

besungen

von

zwei

Demselben
verbundenen Freunden.



Freund, erlaube *Dir* die Pflichten
Treuer Freundschaft zu entrichten,
Die uns lange treu verband,
Eh uns noch das bittere Trennen
Zwingt, die Schmerzen zu bekennen,
Die uns jetzt erst halb bekant.

Billig lob' ich *Dein* Bemühen
Dich dem Staube zu entziehen
Und der Ehre nachzugehn;
Billig quillt die Brust vor Freuden,
Doch mit untermischten Leiden
Kan ich nur *Dein* Glücke sehn.

Bald denck ich mit Lust zurücke
An die kurtzen Augenblicke
Die ich gern bey *Dir* verlohr.
Bald stell ich mit blassen Munde
Mir die Zeit, die bittere Stunde
Deines Abschieds wieder vor.

Freund, so wechseln Freud und Schmerzen,
In dem *Dir* geweihten Herrzen,
In der Freundschafts- vollen Brust,
Der das zärtliche Verbinden
Und das schmerzliche Empfinden
Bey der Trennung gleich bewußt.

Wir

Wär es doch den Zeiten eigen
Ihren Lauf zurück zu steigen,
Aber nein, sie gehn dahin.
Dis hat nie *Dein* Fleis vergessen,
Der die Zeiten ausgemessen,
Jetzo ziehst *Du* den Gewinn.

Nimm, was Fleis und Tugend geben,
Die *Dich* jetzt zum Lohn erheben,
Nimm Minervens Lorber-Krantz,
Nimm ein wohlverdientes Glücke
Von dem gütigen Geschicke
Deines Ruhmes späten Glantz.

Siehe Ruhm und Ehre hoffen,
Ihre Pforten stehen offen
Und das Glück erwartet *Dich*.
Freund, so eile zum Besitze,
Sey des Vaterlandes Stütze,
Sey mein *Freund*, gedenck an mich.

C. G. Küster,
D. A. G. B.

MEin treuer Wunsch soll *Dich* begleiten,
Freund, da die Tugend *Deine* Zeiten
Mit Ehre krönt, mit Rum belont.
Wol angewandte Zeit der Jugend!
Du lebest sicher bei der Tugend,
Und ferne, wo das Laster wohnt.

Fern von der Tugend und vom Wissen,
Wird dort die Jugend hingerissen,
Und kehrt sich in den Lastern um.
Sie siehts, es fällt der Bau der Glieder
Ermatter auf das Lager nieder,
Allein aus Vorfaz bleibt sie dum.

Dein

Dein Fleis sucht Kräuter, forschet die Kräfte,
Aus Mitleid bringst *Du* Trank und Säfte
Und hilfst der Schwachheit wieder auf,
Du hilfst, *Dein* Fleis ist hier zu loben,
Doch ist das Laster nicht gehoben,
Es nimt von neuen seinen Lauf.

Dis dauret *Dich*, *Du* eilst zurücke,
Und geheft mit noch nassem Blicke
Zum Weisheitstempel wieder ein,
Begierig weiser Männer Lehren
Mit Fleis und Eifer anzuhören,
Und von den Lastern frei zu sein.

Ja *Freund*, *Du* bist es auch geblieben,
Allein, vielleicht aus eignen Trieben.
O nein! die Vorsicht schürzte *Dich*,
Dafs stets *Dein* Mund den Lastern fluchte,
Dafs nur *Dein* Fus die Tugend suchte
Und nie aus ihren Grenzen wich.

Der Tugend folgt der Lon am Ende,
Es reichen *Dir* Minervens Hände
Den Kranz der *Deinen* Fleis gebürt.
Dein Fleis braucht weiter keine Zeugen,
Da sie *Dich* selbst mit Lorber-Zweigen
Geschmückt in ihren Tempel führt.

Wie aber! *Freund*, ich seh *Dich* eilen,
Vielleicht die Schwachen dort zu heilen,
Wohin *Dich* Zeit und Vorsicht schickt?
Ja ja *Du* eilst, und meine Lieder
Erschallen aus den Wolken wieder,
Freund, sei berühmt, geehrt, beglückt!

J. F. D. Wreden,
D. H. G. G. E.



Dein Fleis sucht Kräuter, forschet die Kräfte,
Aus Mitleid bringst Du Trank und Säfte
Und hilfst der Schwachheit wieder auf,
Du hilfst, *Dein* Fleis ist hier zu loben,
Doch ist das Laster nicht gehoben,
Es nimt von neuen seinen Lauf.

Dis dauret *Dich*, Du eilst zurücke,
Und geheft mit noch nassem Blicke
Zum Weisheitstempel wieder ein,
Begierig weiser Männer Lehren
Mit Fleis und Eifer anzuhören,
Und von den Lastern frei zu sein.

Ja *Freund*, Du bist es auch geblieben,
Allein, vielleicht aus eignen Trieben.
O nein! die Vorsicht schürzte *Dich*,
Dafs stets *Dein* Mund den Lastern fluchte,
Dafs nur *Dein* Fus die Tugend suchte
Und nie aus ihren Grenzen wich.

Der Tugend folgt der Lon am Ende,
Es reichen *Dir* Minervens Hände
Den Kranz der *Deinen* Fleis gebürt.
Dein Fleis braucht weiter keine Zeugen,
Da sie *Dich* selbst mit Lorber-Zweigen
Geschmückt in ihren Tempel führt.

Wie aber! *Freund*, ich seh *Dich* eilen,
Vielleicht die Schwachen dort zu heilen,
Wohin *Dich* Zeit und Vorsicht schickt?
Ja ja Du eilst, und meine Lieder
Erschallen aus den Wolken wieder,
Freund, sei berühmt, geehrt, beglückt!

J. F. D. Wreden,
D. H. G. G. E.



01 A 6576

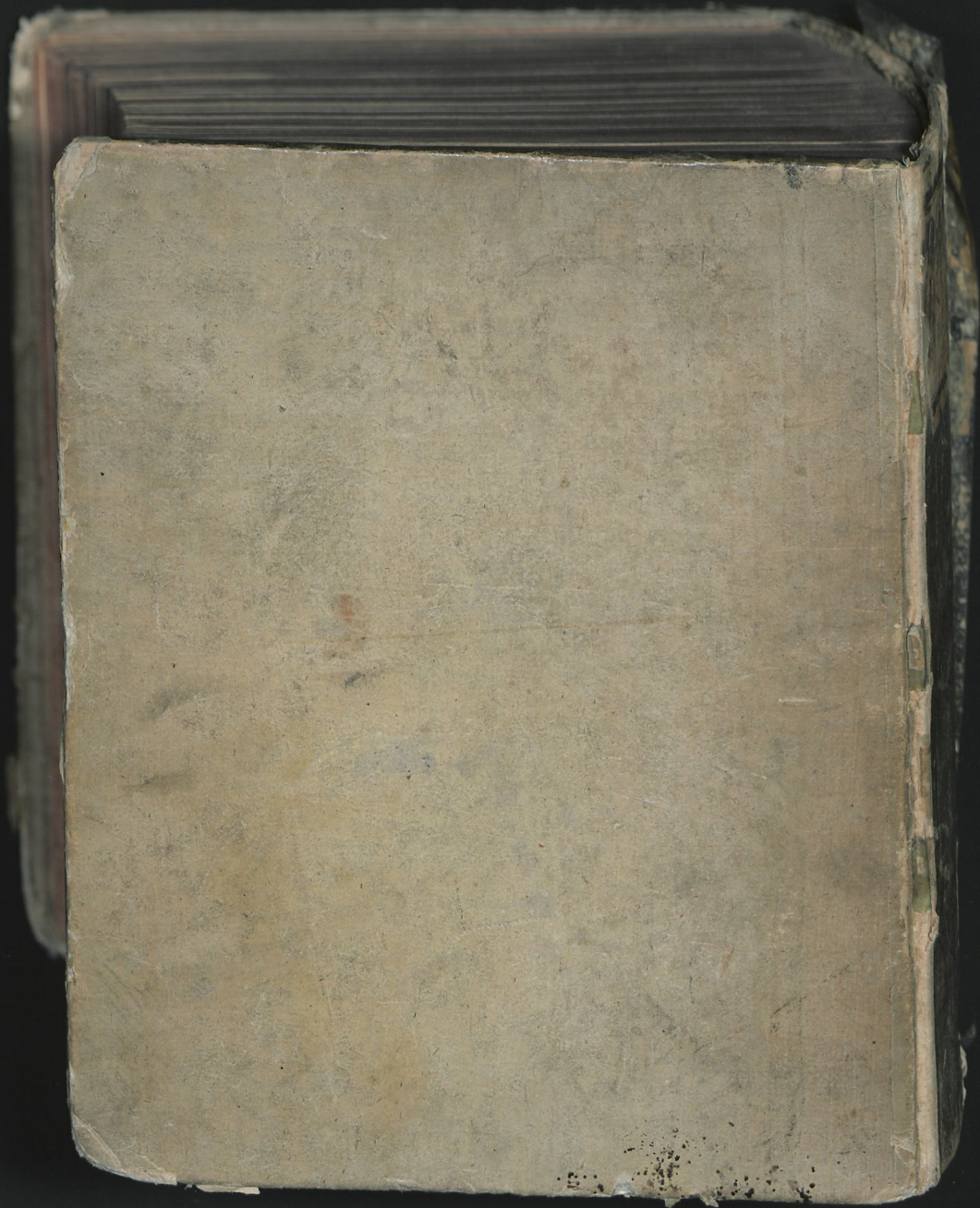
ULB Halle 3
002 931 664



TAOC

Sb.





DISSERTATIONEM INAUGURALEM MEDICAM
DE
CAVTELIS
CIRCA
THEORIAM ET CURATIONEM
HAEMORRHAGIARVM
OBSERVANDIS

CONSENSU GRATIOSAE FACULTATIS MEDICAE
PRAESIDE
VIRO ILLUSTRIS, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
DOMINO

D. ANDREA ELIA BÜCHNERO

SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,
POTENTISSIMO PRUSSIAE REGI A CONSILII INTIMIS,
MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATURALIS PROFESS. PUBL. ORDINARIO,
IMPERIALIS ACADEM. NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDE
ET COMITE PALAT. CAESAREO,

PRO GRADU DOCTORIS

D. XXX. APRIL. A. S. R. clō Iocclī.
IN REGIA FRIDERICIANA
PVBlice DEFENDET

AVCTOR
IOANN. CHRISTIANVS CORVINVS
PRITZVALCKO-PRIGNIT. MARCHICVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
TYPIS IOANNIS CHRISTIANI HENDELII, ACAD. TYPOGR.

